

De relatie tussen samenstellingen in gezinnen en de kwaliteit van de opvoedingsomgeving

Student: M.S. Schipper (s3373142)

Begeleider: dr. W.J. Post

Tweede beoordelaar: PhD. J. Brouwer

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Academische Opleiding Leraar

Basisonderwijs

10 juni 2022

Abstract

Background: Growing up with one parent can have negative consequences on multiple domains of the child, including behavioral and academic outcomes. This study aims to investigate the association between living with one or both parents and the quality of the living environment of the child.

Method: A questionnaire of the Child Ombudsperson (Kinderombudsman), an organization that stands up for the rights of the children in the Netherlands, was filled out by 1705 children. This questionnaire included the Best Interest of the Child Self-report questionnaire (BIC-S). After checking for the inclusion and exclusion criteria, a total of 1613 children remained in the sample. Inclusion criteria were children living with mother (with partner), with father (with partner), with both parents or alternately living with mother and father (co-parents). Exclusion criteria were the other children. A multiple linear regression was performed to find differences between the different family structures on the living environment, corrected for age and gender. The BIC-S was used as a sumscore to determine the living environment.

Results: Family structure is associated with the quality of the living environment. Children with co-parents scored significantly lower than children living with both parents but scored higher than children living with one parent ($p < 0.001$). Children living with their father scored generally the lowest on the BIC-S. Age seemed to be a negative factor. An older child would generally score lower on the BIC-S.

Conclusion: There is evidence of an association between living with one or both parents and the quality of the living environment. This association also had a significant relation with the age of the child. The study researched the association for different family structures, including the association of co-parenting. This study had some limitations. The ages of the children were not equally spread; most of the children were eleven years old. Interpretation of the conclusions must be taken cautiously. In follow-up research could be taken into account the relationship of non-biological partners in a family.

Inleiding

In 2021 groeide ongeveer 23 procent van de kinderen in Nederland op met één biologische ouder (Centraal Bureau voor de Statistiek 2021). Dit percentage is de laatste jaren erg gestegen. In 2007 was dit namelijk ongeveer 11 procent (OECD, 2011). Ook meldt het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018) dat in tien jaar tijd het aantal vijftienjarigen dat niet met beide biologische ouders op hetzelfde adres woont, is gestegen van twintig naar dertig procent. Een van de meest voorkomende redenen dat kinderen niet bij hun beide ouders wonen is een scheiding (Kroese et al, 2021). Tevens zijn er jaarlijks ruim zesduizend kinderen die één of beide ouders verliezen door sterfte (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2013).

Kinderen hebben er niet voor gekozen om met maar één van de biologische ouders te wonen. Als één van de ouders afwezig is in de opvoeding, kan dit nadelige gevolgen hebben voor de ontwikkeling van kinderen en het maakt hen vatbaarder voor psychologische- en gedragsproblemen (Cassum, 2018; Motamedi et al., 2017; Zijlstra et al., 2012). Een aantal negatieve effecten is te vinden op het gebied van het emotionele welbevinden, de cognitieve ontwikkeling en de schoolontwikkeling. Deze kinderen volgen bijvoorbeeld minder school door spijbelen en schorsingen en komen sneller in sociale problemen (Eyo, 2018; Wasserman, 2020). Daarnaast is er op latere leeftijd tijdens de adolescentie vaker sprake van criminaliteit onder kinderen die opgroeiden met één ouder (Chapple, 2013; Kroese et al., 2021).

Opgroeien met één ouder

Een ouder-kindrelatie is één van de sterkste relaties die er bestaan. Als deze bij één van de ouders wegvalt, kan dit invloed hebben op de gezondheid en het welbevinden van kinderen (Fu, 2019). Op korte termijn zijn er onder andere negatieve gevolgen te vinden op het financiële, cognitieve en emotionele gebied (Lopoo & DeLeire, 2014). Kroese et al. (2021) geeft aan dat op lange termijn meer criminaliteit kan voorkomen doordat de adolescenten een minder affectieve band hebben met de ouders of dat het komt doordat er minder financiële middelen beschikbaar zijn. Een verminderde financiële situatie kan vaker voorkomen doordat één ouder de gehele kosten moet opdragen van het gezin, terwijl een gezin met twee ouders twee inkomens kan hebben. Hierdoor is het mogelijk dat kinderen en adolescenten met één ouder moeten verhuizen naar een minder welvarende buurt waar zij meer te maken krijgen met criminaliteit (Damm & Dustmann, 2014). Tevens kunnen deze kinderen en adolescenten door de mindere financiële

middelen minder naar buitenschoolse activiteiten en andere kansen waar gefocust wordt op positief gedrag in plaats van criminele gedragingen (Damm & Dustmann, 2014).

Er zijn verschillende redenen voor het opgroeien met één ouder; de relatie van ouders kan verbroken zijn (zowel getrouwd als ongetrouwd), één van de ouders kan gestorven zijn of één van de ouders was al voor de geboorte van het kind afwezig. Van het laatste kan sprake zijn als moeder zwanger is geworden via een spermadonor of als er onveilige geslachtsgemeenschap plaats heeft gevonden (Sharp et al., 2014; Whyte et al., 2016). Hieronder wordt verder ingegaan op sterfte van één van de ouders en scheiding.

Als één van de beide ouders sterft, kan het kind verschillende ontwikkelingsproblemen krijgen, waaronder op het cognitieve gebied (Karakartal, 2012). Het kind ervaart tevens verwarring, vooral als de ouder onverwachts sterft. Een veelvoorkomend probleem bij het overlijden van één van de ouders is dan ook dat het kind een angst ontwikkelt om meer personen te verliezen. Deze kinderen hebben daarnaast ook minder vaak goede relaties met klasgenoten. Dit zou te maken kunnen hebben met de angst om anderen te verliezen (Karakartal, 2012).

Eyo (2018) heeft onderzoek gedaan naar de mogelijke effecten van een scheiding en benoemt een aantal factoren op het gebied van het welbevinden van kinderen. Een negatieve invloed die hij noemt is dat kinderen van gescheiden ouders sneller in sociale problemen komen en zich ook sneller terugtrekken bij het vormen van sociale relaties. Een voordeel van scheiden kan echter zijn dat er een nieuwe start gemaakt kan worden in het leven van het kind. Er zijn huwelijken waarin veel conflicten voorkomen. Bij een aantal van deze huwelijken is ook sprake van fysiek geweld. Een gezin waarin veel conflict voorkomt heeft een negatieve invloed op het gehele gezin. Kinderen kunnen hierdoor bijvoorbeeld zelf agressief gaan worden (Eyo, 2018).

In Nederland besteden moeders over het algemeen twee tot drie keer zoveel tijd aan de zorg van de kinderen als de vader (Mesman en Vermeer, 2016). Ook hebben vaders en moeders vaak verschillende rollen binnen het gezin. Vaders zijn bijvoorbeeld geneigd om hun kinderen voor te bereiden op de toekomst door middel van probleemoplossend vermogen, discipline en structuur. Ze zorgen daarnaast ook voor bescherming en het aanleren van verantwoordelijkheid. Bij jongens worden tevens de academische prestaties versterkt als de vader hier ondersteuning in biedt. (Baker et al., 2018; Waterman & Lefkowitz, 2017). Moeders besteden vaker aandacht aan alle domeinen, waaronder de verzorging van het kind en het geven van moederlijke warmte

(Wasserman, 2020). Dit komt waarschijnlijk doordat de moeder over het algemeen meer tijd aan de zorg van het kind besteedt. Het wegvallen van de moeder kan er dus voor zorgen dat er minder zorg komt voor alle domeinen (Finley et al., 2008). Toch is de betrokkenheid van de vader over het algemeen ook cruciaal voor de ontwikkeling van kinderen (Henry et al., 2019). Er zijn verschillende onderzoeken gedaan naar de invloed van de betrokkenheid van de vader en gevolgen kunnen blijven voortduren tot in de volwassenheid (e.g. Fabiano & Caserta, 2018; Gillette & Gudmunson, 2013; Henry et al., 2019).

Co-ouders

Een kind kan ook opgroeien in een situatie met co-oudersschap; ouders die samen verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van het kind en waarbij het kind afwisselend bij vader en moeder woont (Bakker & Karsten, 2013). Het kind heeft dan twee verschillende gezinssituaties en twee verschillende leefomgevingen (Jeugdzorg Nederland, 2020). Co-ouderschap kan bijvoorbeeld plaatsvinden na scheiding of als de ouders vanaf de geboorte van het kind al geen relatie hebben (Katherine et al., 2008; Nunes et al., 2020). Co-ouderschap kan risico's met zich meebrengen, vooral wanneer ouders in een conflict (blijven) zitten. Beide ouders kunnen een negatief beeld schetsen over de andere ouder tegenover het kind. Deze kinderen kunnen hierdoor hogere niveaus van nervositeit, depressie en verstoring gedrag ervaren (Rowen & Emery, 2014). Toch kan co-ouderschap ook voordelen hebben ten opzichte van het opgroeien met één ouder. Het kind heeft dan namelijk zowel zijn/haar moeder als vader in het leven. Het is hierbij wel belangrijk dat er goede communicatie plaats vindt tussen de beide ouders, want anders is er meer kans op psychologische problemen bij het kind (Nunes et al., 2020; Teubert en Pinquart, 2010).

Geslacht en leeftijd

Het missen van één van de ouders heeft verschillende gevolgen voor kinderen. Jongens vertonen over het algemeen, na het overlijden van één van de ouders, meer externaliserend probleemgedrag. Meisjes vertonen daarentegen meer internaliserend probleemgedrag (Dowdney, 2000). Volgens Cerniglia et al., (2014) is de kans op blijvende psychopathologische problemen (na het overlijden van één van de ouders) groter bij jongere kinderen. Douglas (2020) geeft aan dat de gevolgen van een scheiding met betrekking tot het geslacht en de leeftijd verschillende uitkomsten biedt. Er is hiervoor dus meer onderzoek nodig om een eenduidig antwoord te geven.

De opvoedingsomgeving

Hoe kinderen zich ontwikkelen, wordt beïnvloed door de opvoedingsomgeving waarin ze opgroeien. De ontwikkeling van kinderen en de opvoedingsomgeving worden ook wel gezien als wederkerige factoren (Zijlstra, 2012). Op basis van een systematische review is de opvoedingsomgeving in het Best Interest of the Child model (BIC-model) gedefinieerd als veertien condities die zorgen voor een optimale ontwikkeling van kinderen (Zijlstra et al., 2012). Deze veertien condities zijn: adequate verzorging (1), veiligheid (2), liefde en aandacht van ouders (3), structuur, regels en ondersteuning (4), goed voorbeeld gedrag van ouders (5), interesse van ouders (6), stabiliteit en continuïteit in de opvoeding en verzorging (7), veiligheid in de buurt (8), respect (9), een sociaal netwerk van andere volwassenen (10), school en vrijetijdsbesteding (11), contact met leeftijdgenoten en vrienden (12), goed voorbeeldgedrag van andere volwassenen (13) en zekerheid en continuïteit in de leefomstandigheden (14) (De Kinderombudsman, 2018).

De veertien condities kunnen zowel beschermende als risicofactoren zijn. Wordt er aan de conditie voldaan, dan is het een beschermende factor. Wordt er niet aan de conditie voldaan, dan is het een risicofactor. Des te meer risicofactoren er zijn, des te groter de kans op schade in de ontwikkeling (Van der Ploeg, 2007; Zijlstra, 2012). Hierbij moet wel rekening gehouden worden dat er meer factoren zijn die een rol spelen op de ontwikkeling van het kind, zoals bijvoorbeeld de genen of het nuttigen van alcohol en/of drugs van de moeder tijdens de zwangerschap (Brown et al., 2009; Stallings & Neppl, 2021).

De opvoedingsomgeving, zoals beschreven in het BIC-model, is op verschillende manieren te meten. *The Best Interest of the Child Questionnaire* (BIC-Q) was het eerste instrument in Nederland dat een algemeen beeld kon scheppen over de kwaliteit van de opvoedingsomgeving, afgenomen bij gedragswetenschappers (Zijlstra et al., 2012; Zijlstra et al., 2015). Het instrument is ontwikkeld om de kwaliteit van de opvoeding van kinderen te kunnen meten in verschillende situaties (Kalverboer et al., 2009). Inmiddels bestaat er ook het *Best Interest of the Child Self-report questionnaire* (BIC-S). Deze vragenlijst is een variant van de BIC-Q, maar het verschil is dat de BIC-S wordt ingevuld door de kinderen zelf in plaats van door een gedragswetenschapper. Het doel van deze gevalideerde vragenlijst is dat de kinderen zelf

hun stem kunnen laten horen en kunnen meebeslissen in wat voor hen het beste is (Ten Brummelaar et al, 2014).

Dit onderzoek

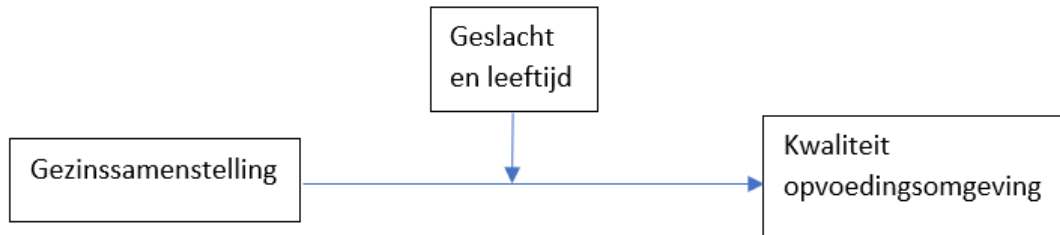
De gevolgen van het opgroeien bij één ouder worden meestal vergeleken met het opgroeien bij beide ouders (e.g. Bello et al., 2018; Chapple, 2013; Kroese et al. 2021). In deze onderzoeken wordt er echter geen rekening gehouden met co-ouderschap. In dit onderzoek zal er gekeken worden wat de rol is van het (deels) missen van één van beide ouders. Er zal hierbij een vergelijking worden gemaakt tussen het wonen bij beide ouders, het wonen bij alleen vader, het wonen bij alleen moeder of wonen in een gezin waar sprake is van co-ouderschap. Deze vier situaties samen worden in dit onderzoek aangeduid als gezinssamenstelling. De onderzoeksvraag is:

In hoeverre is er een relatie van de gezinssamenstelling met de kwaliteit van de opvoedingsomgeving van acht- tot en met achttienjarige kinderen rekening houdend met leeftijd en geslacht?

Gegeven de bevindingen uit de literatuur, wordt verwacht dat de gezinssamenstelling een relatie heeft met de kwaliteit van de opvoedingsomgeving van acht- tot en met achttienjarige kinderen. In de inleiding is gebleken dat het wonen bij één ouder waarschijnlijk een negatieve relatie heeft met de kwaliteit van de opvoedingsomgeving. Dit kan onder andere komen doordat deze ouders minder financiële middelen ter beschikking hebben, deze kinderen vaker spijbelen en een minder welbevinden ervaren (Damm & Dustmann, 2014; Fu, 2019; Wasserman, 2020). Daarnaast wordt er verwacht dat het geslacht en de leeftijd een modererend effect zullen hebben; deze zullen ook worden meegenomen in het onderzoek. Douglas (2020) geeft aan dat er meer onderzoek plaats moet vinden om te kijken wat het effect is van geslacht en leeftijd. Zie Figuur 1 voor het conceptueel model.

Figuur 1

Conceptueel model Gezinssamenstelling op Kwaliteit Opvoedingsomgeving Kinderen acht tot en met achttien jaar, gemodereerd door Leeftijd en Geslacht

Methode

Design

Om te onderzoeken of de gezinssamenstelling een relatie heeft met de opvoedingsomgeving van kinderen heeft er een kwantitatief onderzoek plaatsgevonden met een observationeel en cross-sectioneel design. Om dit te onderzoeken is de data uit het onderzoek van de Kinderombudsman (2018) geanalyseerd. De Kinderombudsman onderzoekt de mening van kinderen op de opvoedingsomgeving, het welbevinden en hun wensen voor de toekomst. Ze houden toezicht op de naleving van het beleid en de praktijk in Nederland van de kinderrechten van alle kinderen in Nederland (Kinderombudsman, 2018).

Participanten

De doelpopulatie van dit onderzoek was alle kinderen tussen de acht en achttien jaar. Kinderen in dit onderzoek moesten bij minimaal één biologische ouder wonen. Exclusiecriteria waren kinderen die in een asielzoekerscentrum of instelling wonen. Niet van al deze kinderen was duidelijk wat de gezinssamenstelling van zijn/haar gezin was. De inclusiecriteria zijn alle andere kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld van acht tot achttien jaar.

In totaal zijn er gegevens van 1705 kinderen verzameld. Na exclusie van kinderen die niet voldeden aan de criteria bleef er een selecte steekproef van 1613 kinderen over. Hiervan waren er 698 jongens, 899 meisjes en 16 kinderen hadden voor het geslacht anders ingevuld.

Gemiddeld waren de kinderen die de vragenlijst invulden twaalf jaar oud en de vragenlijst is het meest ingevuld door elfjarigen.

Variabelen en instrumenten

De onafhankelijke variabele van het onderzoek was de gezinssamenstelling. Kinderen konden in dit onderzoek bij moeder wonen, bij vader wonen, wonen bij beide ouders samen of er was sprake van co-ouderschap. Bij het wonen bij moeder of vader is er geen onderscheid gemaakt tussen ouders die alleenstaand zijn en ouders die een nieuwe partner hebben. De afhankelijke variabele was de kwaliteit van de opvoedingsomgeving. De opvoedingsomgeving werd gemeten met de vragenlijst 'Best Interest of the Child Self-report questionnaire' (BIC-S). Dit is een vragenlijst die onderzocht is bij adolescenten en door de adolescenten zelf ingevuld kan worden. Deze adolescenten woonden in een noodopvang of instelling en is afgeleid van de BIC-Q. De vragenlijst is ecologisch valide en verwacht wordt dat betrouwbaarheid en construct- en criteriumvaliditeit ook valide zullen zijn, aangezien de BIC-Q ook betrouwbaar en valide is. (Ten Brummelaar et al., 2014). De resultaten van de vragenlijst gaven een somscore van 14 tot en met 56. Om tot deze somscore te komen, waren er veertien vragen, waar het kind onvoldoende (1), matig (2), voldoende (3) of goed (4) kon invullen. Twee voorbeeldvragen zijn 'Ik vind de structuur, regels en ondersteuning die er thuis zijn...' en 'Het contact met mijn vrienden vind ik...'. Als een kind een vraag had overgeslagen, werd het gemiddelde van de scores op de overige ingevulde vragen gebruikt om deze missende data alsnog in te vullen. Als laatst werd er gekeken naar de associatie van het geslacht en de leeftijd. Het geslacht kan worden ingedeeld als jongen, meisje of anders en de leeftijd van het kind is een getal tussen de acht en achttien jaar.

Data-analyse

Om te kijken hoe de verdeling van de variabelen gezinssamenstelling en geslacht in de steekproef waren, is er gebruik gemaakt van frequentietabellen. Voor de verhoudingen van de BIC-Somscore en leeftijd is er gebruik gemaakt van histogrammen. Tevens is gekeken hoe de verschillende gezinssamenstellingen in verhouding staan tot de BIC-socmscore; hiervoor is gebruikt gemaakt van een boxplot. De relaties tussen gezinssamenstelling, geslacht en leeftijd zijn ook onderzocht op de BIC-somscore door middel van Pearsons correlatie en ANOVA's. Als

laatst zal er gekeken worden of er missende data is door frequentietabellen te maken van de veertien losse vragen die samen de BIC-somscore geven.

Om te kijken wat de relatie is tussen de gezinssamenstelling en de opvoedingsomgeving, aangevuld met geslacht en de leeftijd, is er gebruik gemaakt van een multi-pele regressievergelijking. Hiervoor werd er eerst een regressievergelijking gemaakt tussen de gezinssamenstellingen en de BIC-somscore. In een volgend model werden geslacht en leeftijd toegevoegd. Als één van de variabelen voor geslacht en leeftijd significante relatie weergaf, werd deze ook als interactieterm met de gezinssamenstelling toegevoegd.

Bij het best passende model is gekeken of aan de assumpties voor een lineaire regressievergelijking werd voldaan. Er is een residuenplot en PP-plot gemaakt om te kijken of er sprake was van homoscedasticiteit en of de residuen normaal verdeeld waren. Tevens is er gekeken of er sprake is van multicollineariteit door middel van het betekenen van de VIF.

Als laatst is gekeken naar de uitbijters. Voor de vaststelling van de uitbijters werd een standaarddeviatie grens gehanteerd van (-)2.5. Het model is nogmaals zonder uitbijters berekend en is vergeleken met het model met uitbijters. Tevens is er gekeken of de uitbijters verschillen op gezinssamenstelling, leeftijd en geslacht als de groep uitbijters groter is dan tien.

In het onderzoek werd bij alle berekeningen rekening gehouden met een significantieniveau van 5%. Met een steekproef van 1603 kinderen kon men met een power van 80% en onbetrouwbaarheid van 5% een kleine effectgrootte (0.02) detecteren (Cohen, 1992).

Procedure

Kinderen tussen de acht en achttien jaar in Nederland konden via een online vragenlijst aangeven wat de kinderen bezighoudt en hoe tevreden ze zijn in hun leven. De reden dat gekozen is voor een online vragenlijst, is om zoveel mogelijk kinderen te bereiken. De meeste kinderen hebben een laptop of smartphone en een vragenlijst kost minder tijd dan een interview. De vragenlijst met informatie over het onderzoek is op verschillende manieren verspreid tussen 13 september 2018 en 3 november 2018 via de site van de Kinderombudsman, sociale media (Facebook, Instagram, Twitter) en verschillende jongerenorganisaties zoals de Nederlandse Jeugdraad. Deelname was anoniem en kon op elk moment gestopt worden (Kinderombudsman, 2018).

De verzamelde data staan op een beveiligde server van de Rijksuniversiteit Groningen. Bij de berekeningen in dit onderzoek is er gebruik gemaakt van IBM SPSS Statistics versie 26.

Resultaten

Beschrijvende statistiek

Om eerst algemeen te kijken naar de verdelingen binnen de steekproef is een frequentietabel gemaakt. Deze is in Tabel 1 weergegeven. In totaal zijn er gegevens gebruikt van 1613 kinderen. De meeste kinderen wonen bij beide ouders ($N=1261$) en de minste kinderen bij alleen vader ($N=32$). Verder zitten er in de steekproef 12.4% meer meisjes ($N=899$) dan jongens ($N=698$). Er zijn ook een aantal kinderen die zich voor het geslacht identificeren als anders ($N=16$). De range van de leeftijd ligt tussen de acht en achttien jaar, met een gemiddelde van 12.08 jaar en standaarddeviatie van 2.71. De verdeling is redelijk uniform, met een uitschieter bij elf jaar ($N=500$).

Tabel 1

Frequentietabel Gezinssamenstelling

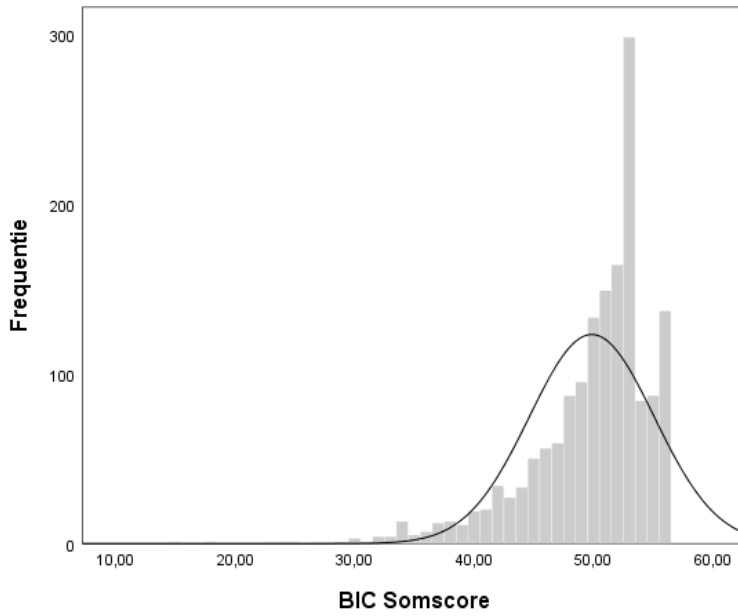
Gezinssamenstelling				
	Beide ouders	Vader	Moeder	Co-ouder
Frequentie	1261	32	140	180
Percentage	78.2	2.0	8.7	11.2

De BIC-somscores zijn linksscheef verdeeld met een gemiddelde van 49.86 en een standaarddeviatie van 5.23, zoals te zien in Figuur 2. De BIC-somscores liggen tussen de 15 en 56. Daarnaast is een piek te zien bij een score van 53. Er waren geen missende waarden; alle kinderen hadden alle vragen ingevuld. In Figuur 3 is de boxplot te zien voor de BIC-somscores voor de verschillende gezinssamenstellingen. Hierin zijn meerdere (extreme) uitbijters te vinden, die wijzen op een verdeling die linksscheef is. De meeste en meest extreme uitbijters zijn te vinden bij kinderen die bij beide ouders wonen, met de laagste uitbijter bij een somscore van 15. Voor kinderen die bij beide ouders wonen is de BIC-somscore gemiddeld 50.30 ($SD = 4.96$), voor kinderen die bij alleen vader wonen is dit gemiddeld 46.25 ($SD = 7.39$), voor kinderen die

bij alleen moeder wonen is dit gemiddeld 48.13 ($SD = 5.92$) en bij co-ouders ligt dit gemiddelde op 48.76 ($SD = 5.36$).

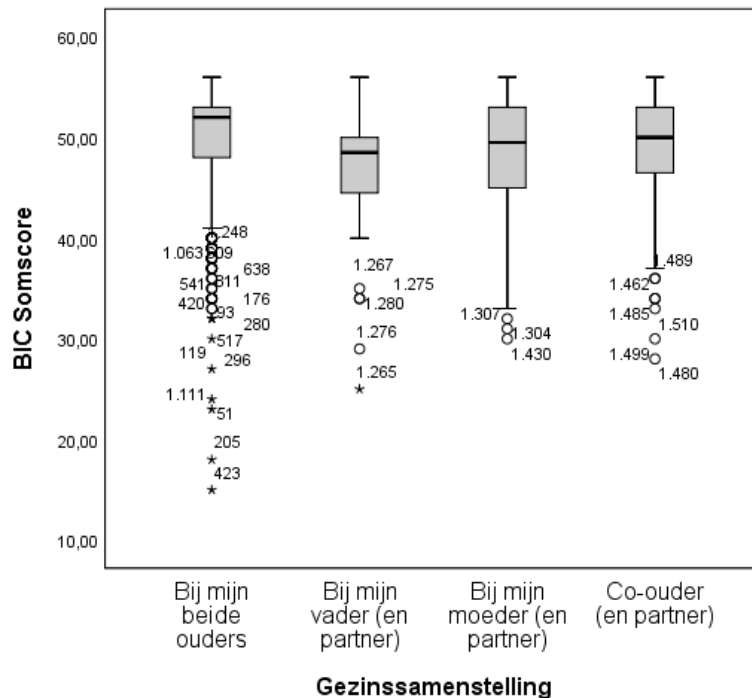
Figuur 2

Histogram frequenties BIC-somscore

Figuur 3

Boxplot BIC-somscores per Gezinsamenstelling

De ANOVA tussen gezinsamenstelling en de BIC-somscore gaf een significante relatie weer ($F(3,1609) = 16.306; p < 0.001$). Hieruit kwam een gemiddelde bij beide ouders van 50.29 ($SD = 4.96$), bij alleen vader van 46.25 ($SD = 7.39$), bij alleen moeder van 48.13 ($SD = 5.92$) en bij co-ouders van 48.76 ($SD = 5.36$). De ANOVA tussen gezinsamenstelling en geslacht gaf geen significantie relatie weer ($F(2,1610) = 1.527; p = 0.217$). De gemiddelden waren voor jongens 50.03 ($SD = 5.30$), meisjes 49.00 ($SD = 5.17$) en anders 48.00 ($SD = 5.28$). Als laatst is er een negatieve Pearson-correlatie gevonden tussen de BIC-somscore en de leeftijd ($r = -0.16; p < 0.001$).

Toetsende statistiek

Om te onderzoeken wat de relatie is van de gezinsamenstelling met de kwaliteit van de opvoedingsomgeving, is er een multi-pele regressieanalyse uitgevoerd. Hierbij is het wonen bij beide ouders gebruikt als referentiecategorie. Bij model 1 (zie Tabel 2) is er een significant verschil gevonden voor de relatie tussen gezinsamenstelling en de BIC-somscore ($F(3,1609) = 16.306; p < 0.001$). De regressiecoëfficiënten waren tevens significant ($p < 0.001$). Het wonen bij

beide ouders is als referentiecategorie gebruikt. In model 2 zijn zowel leeftijd als geslacht toegevoegd en geeft een significante regressie ($F(6.1606) = 13.371; p < 0.001$). De regressiecoëfficiënten voor het geslacht blijken niet significant te zijn voor zowel jongens ($t(697) = 1.008, p = 0.314$) als meisjes ($t(898) = 1.018; p = 0.309$). Het geslacht anders is als referentiecategorie gebruikt. Omdat leeftijd significant is ($p < 0.001$), is deze vervolgens als interactie met de verschillende gezinssamenstellingen toegevoegd. Hieruit volgt model 3 met een significante regressie ($F(7.1605) = 11.571; p < 0.001$). In dit model is te zien dat de interactie niet significant bleek voor co-ouder*leeftijd ($t(179) = -1.091; p = 0.275$), moeder*leeftijd ($t(139) = -0.813; p = 0.416$) en vader*leeftijd ($t(31) = 0.309; p = 0.757$). Deze is daarom uit het definitieve model gehaald. In model 4, het definitieve model, wordt de BIC-somscore, gecorrigeerd voor leeftijd, met een verklaarde variantie van 4.5% voorspeld in de populatie door de gezinssamenstelling en is significant ($F(4.1608) = 19.808; p < 0.001$). De voorspelde afname van de BIC-somscore is voor het wonen bij vader 3.627 punt in vergelijking met het wonen bij beide ouders ($t(31) = -3.952; p < 0.001$). Voor het wonen bij moeder is deze voorspelde afname -1.843 ($t(139) = -4.015; p < 0.001$) en voor het wonen bij co-ouders is de voorspelde afname ($t(179) = -3.587; p < 0.001$). Leeftijd gaf tevens een voorspelde afname op de BIC-somscore van 0.258 per jaar ($t(1612) = -5.427; p < 0.001$).

Tabel 2

Resultaten van de verschillende uitgevoerde regressievergelijkingen

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	B (se)	95% BI	t- waarde	B (se)	95% BI	t- waarde	B (se)	95% BI	t- waarde	B (se)	95% BI	t- waarde
Beide ouders (intercept)	50.30* (0.15)	[50.01; 50.58]	346.58	52.03* (1.45)	[49.20; 54.86]	36.02	53.03* (0.66)	[51.74; 54.32]	80.57	53.37* (0.58)	[52.23; 54.62]	91.36
Vader	-4.05* (0.92)	[-5.86; -2.24]	-4.39	-3.61* (0.92)	[-5.41; -1.80]	-3.93	-5.25** (5.17)	[-15.38 ;4.88]	-1.02	-3.63* (0.92)	[-5.43; -1.83]	-3.95
Moeder	-2.17* (0.46)	[-3.07; -1.27]	-4.73	-1.85* (0.46)	[-2.75; -0.95]	-4.03	-0.24*** (2.05)	[-4.25; 3.77]	-0.12	-1.84* (0.46)	[-2.74; -0.94]	-4.02
Co-ouders	-1,54* (0.41)	[-2.35; -0.74]	-3.75	-1.47* (0.41)	[-2.27; -0.67]	-3.60	0.71*** (2.03)	[-3.28; 4.69]	0.35	-1.46* (0.41)	[-2.26; -0.66]	-3.59
Leeftijd				-0.26* (0.05)	[-0.35; -0.16]	-5.30	-0.23* (0.05)	[-0.34; - 0.12]	-4.25	-0.26* (0.05)	[-0.35; -0.17]	-5.43
Co-ouders * leeftijd							-0.18** (0.16)	[-0.50; 0.14]	-1.09			
Moeder * leeftijd							-0.13** (0.15)	[-0.43; 0.18]	-0.81			

Vader *				-	[-	0.31
leeftijd				0.12***	0.62;0.86]	
				(0.38)		
Jongen			[-1.24;	1.01		
		1.31**	3.86]			
		(1.30)				
Meisje			[-1.22;	1.02		
		1.32**	3.85]			
		(1.29)				
R² en adj.	0.030;	0.048;		0.048;		0.047;
R²	0.028	0.044		0.044		0.045

*Noot: * $p < 0.001$, ** is p tussen de 0.250 en 0.500, *** is $p > 0.500$*

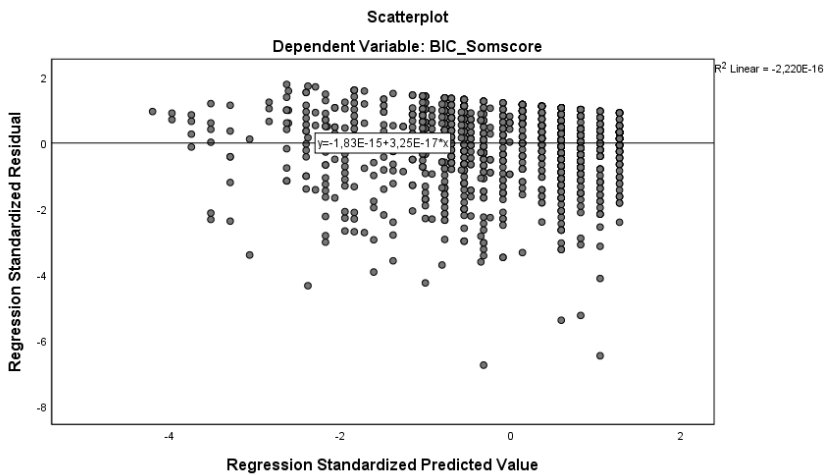
Assumpties multipele regressieanalyse

In Figuur 4 is er een dalende trend van de residuen te zien. Daarnaast is te zien dat de spreiding verschillend is. Er lijkt hierdoor sprake te zijn van heteroscedasticiteit. In Figuur 5 is te zien dat er sprake lijkt te zijn van een linksscheve verdeling. Er lijkt hierdoor sprake te zijn van een afwijking van normaliteit.

Als laatst is er gekeken naar multicollineariteit. De VIF is voor alle variabelen tussen de 1.012 en 1.032. Uitgaande dat de VIF kleiner moet zijn dan vier, lijkt er geen sprake te zijn van multicollineariteit.

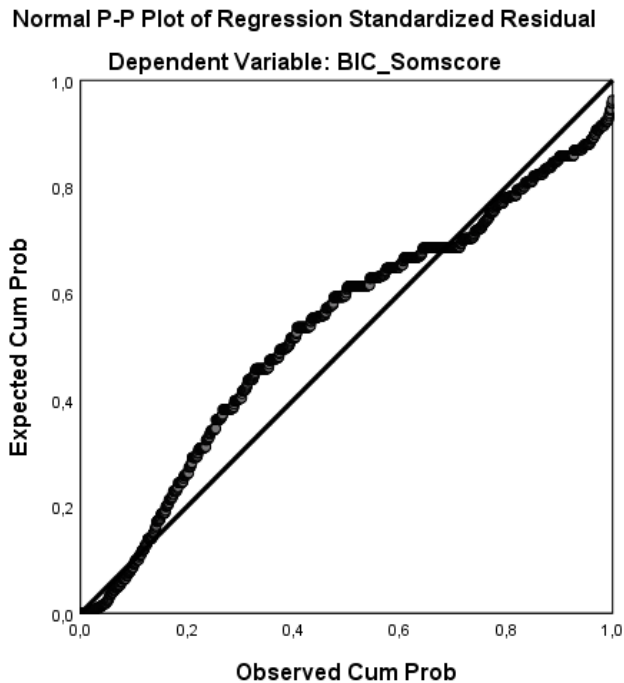
Figuur 4

Spreidingsdiagram van de residuen met Gezinsamenstelling en Leeftijd op de BIC-somscore

Figuur 5

P-P Plot residuen met Gezinssamenstelling en Leeftijd op de BIC-somscore

Uitbijters

Het definitieve model bevatte 43 uitbijters. Na verwijdering van de uitbijters zijn de verdelingen ongeveer gelijk gebleven voor zowel de gezinssamenstelling, leeftijd en het geslacht. De resultaten werden niet anders, aangezien de effecten van de variabelen significant bleven ($p < 0.001$). Relaties zullen enkel iets sterker of minder sterk zijn, maar deze verschillen zijn klein. De verklaarde variantie in de populatie stijgt van 4.5% naar 4.7%.

Discussie

In dit onderzoek is gekeken in hoeverre de gezinssamenstelling relatie heeft met de kwaliteit van de opvoedingsomgeving bij kinderen van acht tot achttien jaar, rekening houdend met leeftijd en geslacht. Gevonden is dat het voor kinderen het gunstigst is om bij beide ouders te wonen. Het wonen bij alleen vader, bij alleen moeder of het afwisselend wonen bij vader en moeder hebben een significante, negatieve associatie vergeleken met het wonen bij beide ouders op de opvoedingsomgeving. Dit is in overeenstemming met de verwachting. Meerdere bronnen gaven aan dat het nadelige gevolgen heeft voor de ontwikkeling van het kind als één van de

ouders (minder) afwezig is in de opvoeding (e.g. Cassum, 2018; Motamedi, Ghobari-Bonab, Beh-pajooh, Yekta & Afrooz, 2017; Zijlstra et al., 2012). Kinderen kunnen een angst ontwikkelen om meer personen te verliezen, een lager welbevinden hebben en minder financiële middelen ter beschikking hebben (Fu, 2019; Loopoo & DeLeire, 2004; Kroese et al., 2021; Karakartal, 2012).

Van de verschillende gezinssamenstellingen had het wonen bij alleen vader de meest negatieve relatie vergeleken met het wonen bij beide ouders. Opvallend was dat de voorspelde afname van de BIC-somscore, in vergelijking tot het wonen bij beide ouders, bijna gelijk was voor het wonen bij moeder als wanneer er sprake was van co-ouderschap. Hieruit volgt dat het lijkt dat moeders essentieel zijn tijdens de opvoeding. Het wegvallen van de moeder kan ervoor zorgen dat er minder zorg komt voor alle domeinen van de ontwikkeling (Finley et al., 2008). Howard et al. (2011) geven daarnaast aan dat er meer kans is op hechtingsproblemen als het kind vanaf zijn of haar tweede levensjaar geen moeder meer heeft. Tevens is er in de adolescentie meer kans op borderline.

In het geval van een scheiding is gevonden dat het voor het kind het beste is om afwisselend bij vader en moeder te wonen. Nunes et al. (2020) gaven aan dat co-ouderschap voordelen kan hebben ten opzichte van een gezin waar het kind met één ouder opgroeit. Het kind krijgt hierbij een deel van de opvoeding van vader en een deel van de opvoeding voor moeder. Hierbij is goede communicatie echter wel een voorwaarde. Favez (2017, in Nunes et al., 2020) geeft aan dat co-ouderschap positief geassocieerd wordt met de sociale ontwikkeling en veilige hechting. Negatief co-ouderschap zorgt echter voor meer externaliserend probleemgedrag.

Douglas (2020) had aangegeven dat de invloed van leeftijd op de negatieve gevolgen van scheiding per onderzoek verschilde. In dit onderzoek is gevonden dat leeftijd wel een significante relatie heeft. Furstenberg (2001) gaf aan dat het ontwikkelingsniveau van het kind invloed heeft op de reactie op de scheiding. Onder de twee jaar is het onder andere te zien in het slapen en het eten. Kinderen van basisschoolleeftijd zijn vaker bedroefd en hebben vaker somatische klachten zoals hoofdpijn en buikpijn. Ook ervaren ze boosheid tegen de ouders. Adolescenten hebben vaker problemen met het vinden van hun identiteit en ervaren boosheid naar zichzelf en anderen. Ook zij ervaren somatische klachten.

Sterke punten en limitaties

Een sterk punt in dit onderzoek was het gebruik van een instrument (de BIC-S) waarbij de kinderen zelf konden invullen wat zij vinden over de verschillende aspecten van de opvoedingsomgeving (Ten Brummelaar et al., 2014). Er moet wel rekening gehouden worden met de betrouwbaarheid van de gegevens. Er zijn verschillende onderzoeken gedaan over vanaf welke leeftijd kinderen betrouwbare antwoorden kunnen geven op vragenlijsten. Hierover zijn verschillende resultaten gevonden. In onderzoek van Conijn et al. (2019) werd gevonden dat kinderen van acht jaar meer inconsistente antwoorden gaven op een vragenlijst met een vijfpuntsschaal. Varni et al. (2007) geven echter aan dat kinderen vanaf vijf jaar oud al betrouwbare en valide vragenlijsten kunnen invullen. Hierbij hadden vijf tot zevenjarige kinderen een driepuntsschaal en kinderen van acht tot achttien jaar een vijfpuntsschaal. Aangezien gevonden is dat leeftijd wel een relatie heeft op de opvoedingsomgeving, moet er bij de interpretatie rekening worden gehouden dat het niet zeker is of het meetinstrument betrouwbaar is voor jonge kinderen.

In de methode is beschreven dat de BIC-S een ecologisch valide instrument is voor adolescenten in een noodopvang of instelling. De veertien condities van de BIC-S waren op te delen in twee onderdelen, namelijk de gezinssituatie en de leefomgeving. De eerste zeven condities hoorden bij de gezinssituatie en de laatste zeven hoorden bij de leefomgeving (Ten Brummelaar et al., 2014). Uit nader gebleken onderzoek van Zijlstra et al. (2022) is echter gekomen dat twee condities van het onderdeel leefomgeving als aparte factoren gezien moeten worden. Dit gaat over de condities veiligheid in de buurt en goed voorbeeldgedrag van andere volwassenen. De constructvaliditeit en externe validiteit bleken echter wel voldoende. Bij dit onderzoek is dezelfde data gebruikt als voor huidig onderzoek.

Een model in sociaal-psychologische onderzoeken verklaart vaak minder in de populatie dan bij andere gebieden van onderzoek, zoals in medisch onderzoek. Dit komt doordat er vele variabelen zijn die samen een bepaald kenmerk bepalen (Kalmijn & Kraaykamp, 1999). Een limitatie van het onderzoek is dat bepaalde, relevante achtergrondvragen niet bekend zijn. Zo kan het hebben van brusjes een beschermende factor kunnen hebben (Van Dijk et al, 2021). Tevens is de oorzaak van het wonen bij één ouder niet bekend. Er is hierdoor geen onderscheid gemaakt tussen bijvoorbeeld het overlijden van één van de ouders of ouders die zijn gescheiden. In de

vragenlijst konden kinderen alleen invullen of er sprake was van een problematische scheiding, maar er is geen informatie over scheidingen die niet problematisch waren. De groep problematische scheiding is in dit onderzoek echter geen aparte groep geworden, omdat er gekeken is naar de rol van de ouders op kinderen. Eyo (2018) gaf aan dat scheidingen voor rust kunnen zorgen als er regelmatig conflicten waren. Het zou dus kunnen dat de oorzaak van het wonen bij één ouder van invloed is. Daarnaast is niet bekend hoelang de kinderen in de desbetreffende gezinssamenstelling woonden. Problemen die ontstaan na het verliezen van één van de ouders zouden over de tijd kunnen veranderen. Hulp krijgen bij het verliezen van een ouder kan immers de klachten verminderen (Nilsson & Ängarne-Lindberg, 2016). Een laatste vraag die niet is meegenomen, maar van belang had kunnen zijn, gaat over de kinderen die bij één ouder wonen. Er is geen onderscheid gemaakt tussen een ouder zonder partner en ouder met partner (in het geval dat de partner niet de biologische ouder is). Spruijt en Kormos (2010) geven aan dat kinderen die opgroeien met een stiefouder meer last hebben van angst en depressiviteit, maar dat ze wel betere schoolcijfers behalen.

De kinderen konden vrijwillig en anoniem de vragenlijst invullen. Door deze maatregelen te nemen is de kans op response bias afgenomen. De kinderen zullen immers minder snel geneigd zijn om wenselijke antwoorden in te vullen als de vragenlijst anoniem is (Fraenkel & Wallen, 2008). Het vrijwillig invullen heeft er echter ook voor gezorgd dat bepaalde groepen onder- of boven vertegenwoordigd zijn. Een voorbeeld is de leeftijd. De vragenlijst is namelijk het meest ingevuld door elfjarigen. Dit zorgt voor een steekproef bias, waarbij rekening gehouden moet worden bij de interpretatie van de conclusies. Kinderen in de puberfase kunnen erg last hebben van de hormonen en hierdoor last hebben van verschillende gedragsproblemen (Keverne et al., 2004). In werkelijkheid zouden de verhoudingen van de leeftijd anders kunnen zijn. Dit kan de validiteit van het onderzoek beïnvloeden. De relatie van leeftijd met de gezinssamenstelling is dan niet valide, omdat de relatie met leeftijd eigenlijk te maken heeft met de puberteit.

Doordat deelname niet verplicht was, is de verzamelde data een selecte steekproef van de populatie. Bepaalde groepen, zouden onder- of oververtegenwoordigd kunnen zijn. Meisjes zijn bijvoorbeeld oververtegenwoordigd dan jongens. Daarnaast is niet aan elk kind gevraagd om de vragenlijst in te vullen, er zullen hierdoor kinderen zijn die de platformen waarop de vragenlijst

met informatie over het onderzoek te vinden was niet gebruiken en de vragenlijst niet zijn tegengekomen (Kinderombudsman, 2018). Het zou kunnen zijn dat kinderen waarvan het gezin minder financiële middelen ter beschikking hebben geen smartphone of computer hebben. De score van deze kinderen zou lager dan gemiddeld kunnen uitvallen, doordat deze in een minder welvarende buurt wonen met meer criminaliteit (Damm & Dustmann, 2014) De kans is aannemelijk dat dit bij gezinnen met één ouder is, aangezien daar sprake is van één inkomen (Lopoo & DeLeire, 2014).

De steekproef die gebruikt is, was erg groot. De steekproef is een essentiële factor bij wetenschappelijk onderzoek en als deze te groot is kunnen de resultaten onnauwkeurig worden (Singh & Masuku, 2014). Als laatst klopten niet alle assumpties voor de gebruikte toets. Vanwege deze kenmerken van het onderzoek moeten conclusies voorzichtig geïnterpreteerd worden. De resultaten kunnen beïnvloed zijn door deze factoren en kunnen eventueel geleid hebben tot verkeerde conclusies.

Als laatst is er gekeken naar de rol van co-ouders. Kinderen met co-ouders scoorden gemiddeld hoger op de kwaliteit van de opvoedingsomgeving dan kinderen die bij één ouder wonen. Dit geeft een indicatie dat hier mogelijk rekening mee gehouden kan worden bij beslissingen over de voogdij. Hiervoor is het wel belangrijk dat er meer onderzoek naar gedaan wordt. Wel zou dit slechts een indicatie geven, aangezien bovenstaand onderzoek een observationeel onderzoek was. Er kunnen bij observationele onderzoeken geen oorzaak-gevolg relaties worden geconcludeerd.

Dit onderzoek heeft meer inzicht gegeven over de relaties van de gezinssamenstelling met de kwaliteit van de opvoedingsomgeving bij Nederlandse kinderen van acht tot en met achttien jaar. Tevens is er meer inzicht gekomen op de factor leeftijd in deze relatie. In vervolgonderzoek zou men kunnen kijken wat de relatie van niet-biologische ouders is met de kwaliteit van de opvoedingsomgeving van kinderen.

Referentielijst

- Baker, C. E., Kainz, K. L., & Reynolds, E. R. (2018). Family Poverty, Family Processes and Children's Preschool Achievement: Understanding the Unique Role of Fathers. *Journal of Child and Family Studies*, 27(4), 1242–1251. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0947-6>
- Bakker, W., & Karsten, L. (2013). Balancing paid work, care and leisure in post-separation households. *Acta Sociologica*, 56(2), 173–187. <https://doi.org/10.1177/0001699312466178>
- Brown, K. L., Burman, M. A., Duong, H. B., & Stanton, M. E. (2009). Neonatal binge alcohol exposure produces dose dependent deficits in interstimulus interval discrimination eyeblink conditioning in juvenile rats. *Brain Research*, 1248, 162–175. <https://doi.org/10.1016/j.brainres.2008.10.040>
- Cassum, L. A. (2018). Impact of divorce on students' life. *I-manager's Journal on Educational Psychology*, 11(4), 54–58. <https://files-eric-ed-gov.proxy-ub.rug.nl/fulltext/EJ1184170.pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2008, 4 september). *Naar een half miljoen alleenstaande ouders in Nederland*. Geraadpleegd op 11 maart 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2008/36/naar-een-half-miljoen-alleenstaande-ouders-in-nederland#:~:text=Vooral%20wonen%20bij%20moeder&text=In%20totaal%20wonen%20er%20356,heeft%20driekwart%20%20A9%A9n%20kind%20thuis>.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022, 25 februari). *Huishoudens nu*. Geraadpleegd op 11 maart 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/woonsituatie/huishoudens-nu>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2018, 1 mei). *3 op 10 vijftienjarigen wonen niet met beide ouders*. Geraadpleegd op 22 februari 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/18/3-op-10-vijftienjarigen-wonen-niet-met-beide-ouders>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2013, 6 augustus). *Jaarlijks verliezen ruim 6 duizend minderjarige kinderen een of beide ouders*. Geraadpleegd op 25 februari 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2013/32/jaarlijks-verliezen-ruim-6-duizend-minderjarige-kinderen-een-of-beide-ouders>
- Cerniglia, L., Cimino, S., Ballarotto, G., & Monniello, G. (2014). Parental Loss During Childhood and Outcomes on Adolescents' Psychological Profiles: A Longitudinal Study. *Current Psychology*, 33(4), 545–556. <https://doi.org/10.1007/s12144-014-9228-3>

- Chapple, S. (2009), “Child Well-Being and Sole-Parent Family Structure in the OECD: An Analysis”, OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 82, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/225407362040>
- Conijn, J. M., Smits, N., & Hartman, E. E. (2019). Determining at What Age Children Provide Sound Self-Reports: An Illustration of the Validity-Index Approach. *Assessment*, 27(7), 1604–1618. <https://doi.org/10.1177/1073191119832655>
- Damm, A. P., & Dustmann, C. (2014). Does Growing Up in a High Crime Neighborhood Affect Youth Criminal Behavior? *American Economic Review*, 104(6), 1806–1832. <https://doi.org/10.1257/aer.104.6.1806>
- De Kinderombudsman. (2018, november). *ALS JE HET ONS VRAAGT. Kinderrechtentour 2018*. <https://www.dekinderombudsman.nl/system/files/publications/2021-/Rapport%20Als%20je%20het%20ons%20vraagt.pdf>
- Der Ploeg, V. J. D. (2007). *Gedragsproblemen* (9de editie). Lemniscaat.
- Douglas, V. I. (2020). Review on the Effects of Divorce on Children. *IDOSR Journal of current issues in arts and humanities*, 6(1), 67–74.
- Dowdney, L. (2000). Annotation: Childhood Bereavement Following Parental Death. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41(7), 819–830. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00670>
- Eyo, U. E. (2018). Divorce: Causes and Effects on Children. *Asian Journal of Humanities and Social Studies*, 6(5), 172–177. <https://doi.org/10.24203/ajhss.v6i5.5315>
- Fabiano, G. A., & Caserta, A. (2018). Future Directions in Father Inclusion, Engagement, Retention, and Positive Outcomes in Child and Adolescent Research. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 47(5), 847–862. <https://doi.org/10.1080/15374416.2018.1485106>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2008). *How to Design and Evaluate Research in Education* (7de editie). McGraw-Hill Education.
- Fu, R. (2019). Early Parental Death and Cognitive Impairment in Late Life: A Cohort Study. *SAGE Open*, 9(3), 215824401987913. <https://doi.org/10.1177/2158244019879135>
- Furstenberg, F. F., & Kiernan, K. E. (2001). Delayed Parental Divorce: How Much Do Children Benefit? *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 446–457. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00446.x>

- Gillette, M. T., & Gudmunson, C. G. (2013). Processes Linking Father Absence to Educational Attainment Among African American Females. *Journal of Research on Adolescence*, 24(2), 309–321. <https://doi.org/10.1111/jora.12066>
- Henry, J. B., Julion, W. A., Bounds, D. T., & Sumo, J. (2019). Fatherhood Matters: An Integrative Review of Fatherhood Intervention Research. *The Journal of School Nursing*, 36(1), 19–32. <https://doi.org/10.1177/1059840519873380>
- Howard, K., Martin, A., Berlin, L. J., & Brooks-Gunn, J. (2011). Early mother–child separation, parenting, and child well-being in Early Head Start families. *Attachment & Human Development*, 13(1), 5–26. <https://doi.org/10.1080/14616734.2010.488119>
- Jeugdzorg Nederland. (2020). *Aanpak bij Complexe Scheidingen*. https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2021/03/Aanpak_bij_Complexe_Scheidingen-def.pdf
- Kalmijn, M., & Kraaykamp, G. (1999). De verklaarde variantie verklaard: Een vergelijking van sociologische onderzoeksartikelen in de periode 1975-1998. *University of Groningen Press*, 74(2), 166–179. <https://ugp.rug.nl/MenM/article/view/18573/16049>
- Kalverboer, M., Zijlstra, A., & Knorth, E. (2009). The Developmental Consequences for Asylum-seeking Children Living With the Prospect for Five Years or More of Enforced Return to Their Home Country. *European Journal of Migration and Law*, 11(1), 41–67. <https://doi.org/10.1163/157181609x410584>
- Karakartal, D. (2012). Investigation of Bereavement Period Effects after Loss of Parents on Children and Adolescents Losing Their Parents. *Online Submission*, 1(1), 37–57. <https://search-ebshost-com.proxy-ub.rug.nl/login.aspx?direct=true&db=eric&AN=ED534088&site=ehost-live&scope=site>
- Keverne, E. B. (2004). Understanding well-being in the evolutionary context of brain development. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B: Biological Sciences*, 359(1449), 1349–1358. <https://doi.org/10.1098/rstb.2004.1517>
- Kroese, J., Bernasco, W., Liefbroer, A. C., & Rouwendal, J. (2020). Growing up in single-parent families and the criminal involvement of adolescents: a systematic review. *Psychology, Crime & Law*, 27(1), 61–75. <https://doi.org/10.1080/1068316x.2020.1774589>

- Lopoo, L. M., & DeLeire, T. (2014). Family structure and the economic wellbeing of children in youth and adulthood. *Social Science Research, 43*, 30–44.
<https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2013.08.004>
- Motamedi, F., Ghobari-Bonab, B., Beh-pajooch, A., Shokoohi Yekta, M., & Afrooz, G. A. (2017). Developing an Emotional Intelligence Program Training and Study Its Effectiveness on Emotional Intelligence of Adolescents with Emotional and Behavioral Problems That Living in Single Parent Families. *Journal of Education and Learning, 6*(2), 101. <https://doi.org/10.5539/jel.v6n2p101>
- Nilsson, D., & Ängarne-Lindberg, T. (2016). Children who lose a parent suddenly: what kind of assistance do they feel provides relief? A content analysis study of children and their parents. *Child Care in Practice, 22*(2), 197–209.
<https://doi.org/10.1080/13575279.2015.1118014>
- Nunes, C. E., Roten, Y., El Ghaziri, N., Favez, N., & Darwiche, J. (2020). Co-Parenting Programs: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Family Relations, 70*(3), 759–776.
<https://doi.org/10.1111/fare.12438>
- OECD. (2011). *Doing Better for Families - OECD*. Geraadpleegd op 11 maart 2022, van <https://www.oecd.org/social/soc/doingbetterforfamilies.htm>
- Rowen, J., & Emery, R. (2014). Examining parental denigration behaviors of co-parents as reported by young adults and their association with parent–child closeness. *Couple and Family Psychology: Research and Practice, 3*(3), 165–177.
<https://doi.org/10.1037/cfp0000026>
- Sharp, E., Richter, J., & Rutherford, A. (2014). “Um. . . I’m Pregnant.” Young Men’s Attitudes Towards Their Role in Abortion Decision-Making. *Sexuality Research and Social Policy, 12*(2), 155–162. <https://doi.org/10.1007/s13178-014-0166-5>
- Spruijt, A. P. (2005). Ouderlijke scheiding en de gevolgen voor kinderen. *Tijdschrift van de Vereniging voor Kinder- en Jeugdpsychotherapie, 32*, 37–52.
- Spruijt, E., & Kormos, H. (2014). *Handboek scheiden en de kinderen*. Bohn Stafleu van Loghum.
- Stallings, M. C., & Neppl, T. (2021). An examination of genetic and environmental factors related to negative personality traits, educational attainment, and economic success. *Developmental Psychology, 57*(2), 191–199. <https://doi.org/10.1037/dev0001131>

- Ten Brummelaar, M. D. C., Kalverboer, M. E., Harder, A. T., Post, W. J., Zijlstra, A. E., & Knorth, E. J. (2014). The Best Interest of the Child Self-Report Questionnaire (BIC-S): Results of a Participatory Development Process. *Child indicators research*, 7(3), 569-588. <https://doi.org/10.1007/s12187-013-9225-3>
- Teubert, D., & Pinquart, M. (2010). The association between co-parenting and child adjustment: A meta-analysis. *Parenting*, 10, 286–307. <https://doi.org/10.1080/15295192.2010.492040>
- Van Dijk, R., Valk, I. E., Buist, K. L., Branje, S., & Deković, M. (2021). Longitudinal associations between sibling relationship quality and child adjustment after divorce. *Journal of Marriage and Family*, 84(2), 393–414. <https://doi.org/10.1111/jomf.12808>
- Varni, J. W., Limbers, C. A., & Burwinkle, T. M. (2007). How young can children reliably and validly self-report their health-related quality of life?: An analysis of 8,591 children across age subgroups with the PedsQL™ 4.0 Generic Core Scales. *Health and Quality of Life Outcomes*, 5(1). <https://doi.org/10.1186/1477-7525-5-1>
- Wasserman, M. (2020). The Disparate Effects of Family Structure. *The Future of Children*, 30(2020), 55–81. <https://doi.org/10.1353/foc.2020.0008>
- Waterman, E. A., & Lefkowitz, E. S. (2017). Are Mothers' and Fathers' Parenting Characteristics Associated With Emerging Adults' Academic Engagement? *Journal of Family Issues*, 38(9), 1239–1261. <https://doi.org/10.1177/0192513x16637101>
- Whyte, S., Torgler, B., & Harrison, K. L. (2016). What women want in their sperm donor: A study of more than 1000 women's sperm donor selections. *Economics & Human Biology*, 23, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.ehb.2016.06.001>
- Zijlstra, A. E. (2012). In the Best Interest of the Child: *a study into a decision-support tool validating asylumseeking children's rights from a behavioural scientific perspective*. s.n.
- Zijlstra, A. E., Kalverboer, M. E., Post, W. J., Knorth, E. J., & Ten Brummelaar, M. D. (2012). The Quality of the Childrearing Environment of Refugee or Asylum-Seeking Children and the Best Interests of the Child: Reliability and Validity of the BIC-Q. *Behavioral Sciences & the Law*, 30(6), 841–855. <https://doi.org/10.1002/bsl.1998>
- Zijlstra, A. E., Kalverboer, M. E., Post, W. J., Ten Brummelaar, M. D., & Knorth, E. J. (2015). De BIC-Q: een instrument om de kwaliteit van de opvoedingsomgeving van asielzoekerskinderen in kaart te brengen. *Kind en adolescent*, 36(1), 23–37. <https://doi.org/10.1007/s12453-014-0068-6>

Zijlstra, A. E., Post, W. J., De Jong, A., Hopman, M., & Kalverboer, M. E. (2022). *The Best Interest of the Child-Self Report (BIC-S): Psychometric properties of the adapted version BIC-S used as a monitoring's-instrument measuring the quality of the living environment of children from a child's rights perspective* [Ongepubliceerd manuscript]. Faculteit der gedrags- en maatschappijwetenschappen, Rijkuniversiteit Groningen.